

שופטים פרק י"א

1) רבינו בחיי על במדבר פרק לו פסוק ח

וכל בת יורשת נחלה - שלא היה בן לאביה אחר שינחלו את הארץ, על כן אמר הכתוב פעם שנית ולא תשוב נחלה. ומטעם זה היה המנהג בישראל בבת יורשת כשתעבור על זה ותרצה להנשא לשבט אחר שהיו קורין אותה זונה והיתה מפסדת נחלת בית אביה, וזהו שכתוב (שופטים יא) ויפתח הגלעדי היה גבור חיל והוא בן אשה זונה, כי אמו של יפתח היתה בת יורשת נחלה ונשאת לשבט אחר, כי אין הכוונה זונה ממש ח"ו, וכן תרגם יונתן

2) רמב"ן דברים פרק ב פסוק י

האמים לפנים וגו' - אתה סבור שזו ארץ רפאים שנתתי לאברהם, לפי שהאמים שהם רפאים ישבו בה, אבל לא זו היא, כי אותם רפאים הורשתי מפני בני לוט והושבתים תחתם. רפאים, היו נחשבים אותן אמים כענקים הנקראים רפאים על שם שכל הרואה אותן ידיו מתרפות. אמים, על שם שאימתם מוטלת על הבריות, לשון רש"י. וכן כתב (בפסוק כ) ארץ רפאים תחשב אף היא, לפי שהרפאים ישבו בה לפנים, אבל לא זו היא שנתתי לאברהם:

ואני תמה בדברי הרב, למה יפרש לנו הכתוב בארץ עמון ומואב שאינה ארץ רפאים שנתן לאברהם, אם לומר שאינה ראויה לישראל ואינה מן הארץ אשר נשבע ה' לאבותיהם לתת להם, והלא הכתוב אינו אומר אלא כי לבני לוט נתתה ירושה (פסוק יט), לומר שאף על פי שהיתה מנחלת אברהם הקב"ה נתנה לבני לוט בעבור אברהם, וכמו שכתב רש"י עצמו

3) משך חכמה על במדבר פרק כא פסוק ט

(שופטים יא, כג. כד) בהפטרה ועתה ד' כו' הוריש את אשר יורישך כמוש אלוהיך אותו תירש. נזהר מלאמר את אשר הורישך, שלא יתן ממש לע"ז ורק אמר שלפי טעותך את אשר יוריש לך כמוש אותו תירש, וכפי האמת שלא יכול להוריש באמת לא תירש מאומה

4) מדרש תנחומא (בובר) פרשת בחוקותי סימן ז

ד"א איש כי יפליא וגו'. זש"ה פרי צדיק עץ חיים [ולוקח נפשות חכם] (משלי יא ל), זה התורה, שמתוך שהוא בן תורה הוא לומד היאך לוקח נפשות, שנאמר לוקח נפשות חכם, וכן אתה מוצא ביפתח הגלעדי, מפני שלא היה בן תורה איבד את בתו, אימתי בשעה שנלחם עם בני עמון ונדר, שנאמר וידר יפתח נדר לה', והיה היוצא וגו' (שופטים יא ל לא), באותה שעה כעס עליו הקב"ה, אמר הקב"ה אילו יצא מביתו כלב או חזיר או גמל יקריב לפני, זימן לו הקב"ה בתו, שנאמר והנה בתו יוצאת לקראתו, ויהי כראותו אותה (שופטים יא לד לה), והלא פנחס היה שם, והוא אמר לא אוכל לשוב (שופטים י"א), אלא פנחס אמר אני כהן גדול בן כהן גדל אשפיל עצמי ואלך אצל עם הארץ, ויפתח אמר אני ראש שבטי ישראל, ראש הקצינים, אשפיל עצמי ואלך אצל הדיוט, מבין שניהם אבדה ההוא עלובה, ושניהם נתחייבו בדמיה, פנחס נסתלקה ממנו רוח הקדש, יפתח נתפזרו עצמותיו, שנאמר ויקבר בערי גלעד (שופטים יב ז), אמרה לו בתו אבי שמא כתיב בתורה שיקריבו נפשות בניהם על גבי המזבח, והלא כתיב [אדם כי יקריב מכם קרבן לה'] מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן וגו' (ויקרא א ב), מן הבהמה ולא מן בני אדם, אמר לה בתי נדרתי והיה היוצא וגו' (שופטים יא לא), [אמרה לו] יעקב אבינו שנדר וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך (בראשית כח כב), ונתן לו הקב"ה שנים עשר שבטים, שמא הקריב אחד מהם, [ולא עוד הלא חנה כשהיא נודרת ואומרת ונתתני לה' כל ימי חייו (שמואל א' א יא), שמא הקריבה את בנה להקב"ה], כל הדברים האלה אמרה לו, ולא שמע אליה, אמרה לו הניחני ואלך אצל בית דין, שמא אחד מהם ימצא פתח לדברך, שנאמר הרפה ממני שנים חדשים [ואלכה וירדתי על ההרים] (שופטים יא לז), אמר ר' לוי בן ברכיה וכי יש אדם יורד על ההרים, והרי עולים על ההרים, אלא מהו וירדתי על ההרים, אלו סנהדרין, שנאמר שמעו הרים את ריב ה' (מיכה ו ב), [הלכה אצלם ולא מצאו פתח להתיר את נדרו, ועליו אמר הכתוב גבר רש ועושק דלים מטר סוחף ואין לחם (משלי כג ג), גבר רש זה יפתח שהיה רש בתורה, גרופות של שקמה היה, עושק דלים שהיה עושק את

הדלים, בשעה שהיו אומרים אמר שבולת ויאמר סבולת (שופטים יב ו), והיה שוחטו, לפיכך מטר סוחף ואין לחם, שהיה לו מי שיתיר את נדרו, אלא ואין לחם, שהעלים הקב"ה מהן את ההלכה שלא ימצאו [פתח] להתיר את נדרו, כיון שלא מצאו [פתח] להתיר את נדרו, עלה ושחטה לפני הקב"ה, ורוח הקודש צווחת נפשות הייתי מבקש שתקריב לפני, אשר לא צויתי ולא דברתי ולא עלתה על לבי (ירמיה יט ה), אשר לא צויתי לאברהם שישחוט את בנו, אלא אמרתי לו אל תשלח ידך אל הנער וגו' (בראשית כב יב), בשביל להודיעך היאך היה אברהם עושה רצוני, שהיו אומות העולם אומרים למה הקב"ה מחבב לאברהם הרבה, לכך אמר לו קח נא את בנו וגו' (בראשית כ"ב - ב), הוי אשר לא צויתי לאברהם לשחוט את בנו ודאי, ולא דברתי ליפתח להקריב לי את בתו, ולא עלתה על לבי שיפול מלך מואב ביד מלך ישראל ויקריב לי בנו בכורו, שנאמר ויקח את בנו הבכור אשר ימלוך תחתיו ועלהו עולה על החומה (מלכים ב' ג כז), מי גרם ליפתח לאבד את בתו, על שלא קרא בתורה, שאילו קרא בתורה לא איבד את בתו, שכתוב איש כי יפליא נדר וגו', ואם נקבה היא (ויקרא כז ד), הרי פרי צדיק עץ חיים.

5) רמב"ן ויקרא פרק כז פסוק כט

וזה היה טעותו של יפתח בבתו, כי חשב כאשר חרם נגיד ישראל חל וקים להמית אנשים או העובר על חרמו חייב מיתה, כן אם נדר בעת מלחמה לעשות מאיש או אנשים זבח יחול הנדר, ולא ידע כי חרם המלך והסנהדרין חל על המורדים לכלותם או על העובר גזירתם ותקנתם, אבל לחול הנדר לעשות עולה מדבר שאין ראוי לה' חס וחלילה. ולכך אמר בב"ר (ס ג) שאפילו הקדש דמים לא היה חייב ונענש בדמה: ואל תהיה נפתה בהבלי ר"א האומר כי פירוש והעליתיהו עולה (שופטים יא לא), או והעליתיהו, לומר אם יהיה היוצא מדלתי ביתי איש או אשה והיה לה' קודש שיהיה פרוש מדרכי העולם לעמוד לשרת בשם ה' בתפלה והודות לאלהים, ואם יהיה דבר ראוי ליקרב אעלנו עולה, ועשה בית לבתו מחוץ לעיר והתבודדה שם וכלכלה כל ימיה ואיש לא ידעה והיתה בתו צרורה. ואלה דברי רוח, כי אם נדר שיהיה לה' איננו שיהיה פרוש, אבל יהיה כמו שמואל שאמרה אמו ונתתיו לה' (ש"א א יא) והיה משרת בבית ה', לא פרוש. וכפי משפטי התורה אין ביד האדם שידור ביוצאי פתח ביתו שיהיו פרושים, כאשר אין בידו להעלותם עולה. ואם הדבר כן, היתה בתו הבוכה על בתוליה ורעיוותיה עמה כזונות לקלס אתנו, וח"ו שיהיה חק בישראל לתנות לבת יפתח ארבעת ימים בשנה מפני שלא נשאת לבעל והיתה עובדת את ה' בטהרה. אבל הדבר כפשוטו, וטעותו היה ממה שאמרת: